

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 64.707.052
Національного університету цивільного
захисту України
д. держ. упр., професору
Сергію МАЙСТРУ

ВІДГУК

офіційного опонента доктора наук з державного управління

Приліпка Сергія Михайловича на дисертацію

Іванісової Марини Анатоліївни «Механізми публічного управління у сфері екологічної безпеки в Україні», подану до захисту в разову спеціалізовану вчену раду ДФ 64.707.052 Національного університету цивільного захисту

України на здобуття ступеня доктора філософії

галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування»

за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Актуальність обраної теми дослідження. Сьогодні Україна, як і інші країни світу, зіткнулась із значними екологічними викликами, включаючи кризу зміни клімату та втрату біорізноманіття. Клімат України протягом останніх 30 років став теплішим майже на 1,5°C, а підвищення середньорічної температури може досягати 3°C до середини XXI ст. Наслідки цих змін стають все більш очевидними, зокрема вони позначаються на зниженні врожайності.

З метою протидії забрудненню навколишнього середовища в країні ще у 2019 р. Верховною Радою України було затверджено Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року. Крім того, для підвищення загального рівня екологічної безпеки, а також зменшення впливів і наслідків кліматичних змін Кабінетом Міністрів України у 2021 р. було схвалено Стратегію екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 року. В межах реалізації Стратегії передбачається дотримання Україною зобов'язань міжнародного рівня в межах Паризької кліматичної угоди щодо зменшення

обсягів викидів парникових газів та адаптації до наслідків глобальної зміни клімату.

Вищенаведене обумовлює актуальність обраної теми дисертаційного дослідження, спрямованого на розвиток механізмів публічного управління у сфері екологічної безпеки в Україні. Розробка зазначених механізмів і засобів та рекомендацій щодо їх практичного застосування сприятиме підвищенню рівня екологічної безпеки на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано на базі Навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України відповідно до тематики науково-дослідної роботи «Розробка механізмів державного управління соціально-економічною сферою та її галузями в контексті забезпечення безпеки українського суспільства» (ДР № 0118U001007), у межах якої здобувачем запропоновано інноваційні напрями розвитку механізмів публічного управління у сфері екологічної безпеки.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність. Теоретичною основою дослідження стали фундаментальні положення теорії публічного управління, дослідження вітчизняних і зарубіжних науковців та практиків щодо проблем удосконалення механізмів публічного управління у сфері екологічної безпеки в Україні.

Сформульовані автором наукові положення, висновки та рекомендації, що містяться у дисертації, логічні та послідовні. Сама дисертаційна робота є чітко структурованою, з логічним викладенням матеріалу та обґрунтованістю висновків. У роботі досягнуто поставлену мету, яка полягає в обґрунтуванні теоретичних засад і розробленні практичних рекомендацій з удосконалення механізмів публічного управління у сфері екологічної безпеки в Україні.

В основу методології дослідження покладено комплекс загальнонаукових і спеціальних методів. Першочергове значення для реалізації мети дослідження мали: гіпотетико-дедуктивний метод – для уточнення сутності предмета

дослідження; узагальнюючий і порівняльний методи – для оцінки діючих механізмів публічного управління у сфері екологічної безпеки в Україні та в закордонній практиці; кластерний аналіз – для визначення еталонних представників класів територій за рівнем екологічної безпеки; кореляційний аналіз – для аналізу впливу окремих критеріїв на загальний екологічний рейтинг областей України, а також для аналізу взаємозалежності кількості померлих осіб від обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря; структурно-функціональний підхід – для побудови комплексного механізму публічного управління у сфері екологічної безпеки; програмно-цільовий підхід – для обґрунтування фінансування проєктів, спрямованих на природоохоронну та природоексплуатуючу діяльність; індикативне планування – для виокремлення стратегічних орієнтирів розвитку публічного управління у сфері екологічної безпеки в Україні; суб'єктно-об'єктний метод – для обґрунтування сутності механізму публічного управління у сфері екологічної безпеки; часовий, просторовий та факторний аналіз – для проведення комплексного аналізу територій України за рівнем екологічної безпеки.

Інформаційно-аналітичною основою дисертаційної роботи є законодавчі та підзаконні акти України, які регулюють питання, пов'язані з екологічною безпекою, наукові здобутки вітчизняних і зарубіжних дослідників, статистичні дані органів державної влади та місцевого самоврядування, власні авторські дослідження.

Достовірність, наукова новизна одержаних результатів полягає в теоретичному обґрунтуванні та наданні практичних пропозицій щодо вдосконалення механізмів публічного управління у сфері екологічної безпеки. Основними науково-теоретичними та практичними результатами дослідження, що зумовлюють його новизну, є такі:

Вперше запропоновано якісно новий підхід до формування комплексного механізму публічного управління у сфері екологічної безпеки, який, на відміну від існуючих, передбачає поєднання еколого-економічного, організаційно-правового та мотиваційного механізмів, що забезпечує інтерналізацію зовнішніх

екологічних ефектів на макро- та мікрорівнях, в результаті чого вони перетворюються на внутрішні регулятори, та передбачає практичну реалізацію комплексу заходів, спрямованих на досягнення певної гармонії між суспільством і природою, мінімізацію впливу виробництва на навколишнє природне середовище, запобігання та ліквідацію наслідків техногенних аварій, катастроф і стихійних лих та природних явищ, а також захист від загрози нестачі природних ресурсів.

Автором удосконалено зміст напрямів розвитку публічного управління ризиками у сфері екологічної безпеки на основі поєднання заходів з екологічного аудиту й контролінгу, екологічного нормування, сертифікації й ліцензування та екологічного страхування в контексті забезпечення економічної відповідальності та централізованого управління екологічними ризиками з метою забезпечення економічної, соціальної й екологічної ефективності.

Також удосконалено практичний підхід до модернізації системи публічного управління екологічною безпекою, яка складається із сукупності оборонних, ресурсозберігаючих, природозахисних, відновлювальних, сервісних й інноваційних заходів, спрямованих на досягнення рівноваги між біосферою та навантаженнями антропогенного й природного походження на основі поєднання виробничої і природоохоронної підсистем з урахуванням матеріально-технічних, економічних та організаційних впливових чинників з метою захисту навколишнього природного середовища, раціонального природокористування, відродження екологічно неблагополучних територій, ліквідації наслідків природних і техногенних аварій і катастроф та забезпечення сталого соціально-економічного розвитку держави в цілому.

Крім того, удосконалено методичний підхід до публічного управління процесами комплексного дослідження екологічної безпеки територій, який передбачає ідентифікацію об'єкта дослідження, формування системи показників екологічної безпеки на міжнародному та національному рівнях, інтегральну оцінку рівня екологічної безпеки, комплексний аналіз територій за рівнем екологічної безпеки з метою забезпечення планування й прогнозування

природокористування й охорони навколишнього природного середовища, а також забезпечення еколого-економічної та еколого-правової відповідальності за недотримання екологічних вимог.

У роботі набув подальшого розвитку теоретичний підхід до розвитку державної політики у сфері екологічної безпеки, який передбачає планування і фінансування охорони навколишнього природного середовища та природокористування на основі чинних норм екологічного права і соціально-екологічних імперативів та орієнтований на розробку і впровадження проєктів забезпечення безвідходного виробництва, екологічного виховання й екологічної культури, виражених в системі інституційних зв'язків та характері відносин між різними компонентами суспільства, побудованих за структурно-функціональним принципом, з метою захисту життєво важливих інтересів суспільства й екосистем, а також нормалізації екологічної обстановки в регіонах та державі в цілому.

Також набули подальшого розвитку стратегічні орієнтири розвитку публічного управління у сфері екологічної безпеки в Україні через побудову багаторівневої системи прийняття політичних, економічних, управлінських і техніко-технологічних рішень, що приймаються в межах обраної державою доктрини соціально-економічного розвитку та ґрунтуються на застосуванні інноваційних технологій системного обліку екологічних ризиків, а також структуруванні та координації заходів щодо охорони та використання природних ресурсів з метою виявлення факторів, що формують екологічну безпеку об'єктів спостереження, диференціації територій за рівнем екологічної безпеки та визначення перспективних тенденцій та закономірностей їх розвитку.

Крім того, набув подальшого розвитку змістовно-категорійний апарат науки «Публічне управління та адміністрування» через уточнення сутнісної характеристики таких понять: «публічне управління у сфері екологічної безпеки» як забезпечення захищеності життєво важливих особистих, суспільних, природних і державних інтересів від існуючих та потенційних загроз антропогенного чи природного походження в межах багаторівневих

територіальних систем через взаємовплив виробничо-господарської та природоохоронної діяльності з урахуванням екологічних інновацій; «механізм публічного управління у сфері екологічної безпеки» у вигляді сукупності законодавчих, соціальних, економічних, технічних, медичних та біологічних засобів впливу індивідуумів, суспільства, біосфери та держави на особисті права, а також матеріальні та духовні потреби, природні ресурси та навколишнє природне середовище як матеріальну основу державного та суспільного розвитку.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях. Основні положення дисертаційного дослідження викладені у 8 публікаціях, зокрема, у трьох статтях, опублікованих у фахових виданнях України, одній статті, опублікованій у зарубіжному виданні, що входить до наукометричної бази Scopus, за темою дослідження, з якого підготовлено дисертацію, та чотирьох тезах виступів на наукових конференціях.

Загальний обсяг та зміст опублікованих робіт відповідають вимогам МОН України до публікації ключових положень, висновків та рекомендацій дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим. Зміст дисертації розкриває поставлену мету в повному обсязі. Дисертаційну роботу викладено в чіткій логічній послідовності відповідно до завдань дослідження. Науковим положенням, викладеним у дисертації, притаманні логічність і повнота. Отримані висновки та рекомендації є цілком обґрунтованими. Дисертація має традиційну структуру: вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. Список використаних джерел налічує 294 найменування.

Практичне значення одержаних автором результатів. Основні положення й висновки дисертації можуть використовуватися фахівцями під час написання підручників і навчальних посібників, створення навчально-методичної літератури; в роботі органів державної влади та місцевого самоврядування.

Розробки, представлені в дисертаційному дослідженні, знайшли практичне

застосування в практичній діяльності Державної екологічної інспекції столичного округу Державної екологічної інспекції України щодо напрямів реалізації механізмів публічного управління у сфері екологічної безпеки (довідка про впровадження № 45 від 03.11.2023 р.), а також Виконавчого комітету Кіцманської міської ради Чернівецького району Чернівецької області в контексті модернізації системи публічного управління у сфері екологічної безпеки (довідка про впровадження № 1910 від 10.10.2023 р.).

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації. В цілому, надаючи позитивну оцінку дисертаційному дослідженню Іванісової Марини Андріївни, необхідно вказати на окремі дискусійні положення дисертації та висловити такі зауваження:

1. У дисертаційній роботі не зовсім повно надано змістовну характеристику перспектив розвитку публічного управління у сфері екологічної безпеки в Україні.

2. Недостатньо чітко показано різницю між критеріями та показниками ефективності публічного управління у сфері екологічної безпеки (стор. 145-146 дисертаційної роботи).

3. У дисертаційній роботі відсутній висновок про те, що саме із зарубіжного досвіду відносно вдосконалення механізмів публічного управління у сфері екологічної безпеки доцільно впровадити у вітчизняну практику.

4. Автор недостатньо обґрунтовує в дисертаційній роботі перспективну результативність трансформації публічного управління у сфері екологічної безпеки в Україні.

5. Автор наголошує на тому, що вироблення ефективної стратегії екологічної безпеки може бути здійснено за допомогою прийняття багаторівневої системи політичних, економічних, управлінських і суто технічних рішень, однак не розкриває зміст цих рішень (стор. 221-222 дисертації).

Однак висловлені зауваження і зазначені недоліки не впливають на загальну позитивну оцінку теоретичних положень, висновків та рекомендацій, викладених у дисертаційній роботі Іванісової М.А.

Загальний висновок по дисертаційній роботі. Дисертаційна робота Іванісової Марини Анатоліївни «Механізми публічного управління у сфері екологічної безпеки в Україні» є завершеним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему. Рівень проведених досліджень та їх практична спрямованість свідчать про наукову виваженість і важливість дисертації.

Актуальність і новизна, важливість одержаних здобувачем наукових результатів, їх обґрунтованість та достовірність, а також практична цінність сформульованих положень й отриманих результатів у сукупності становлять необхідні підстави для висновку про те, що дисертаційна робота Іванісової Марини Анатоліївни «Механізми публічного управління у сфері екологічної безпеки в Україні» відповідає спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» та вимогам постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 року № 44, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління,
доцент, в.о. завідувача кафедри
публічного управління, менеджменту
інноваційної діяльності та дорадництва
Національного університету біоресурсів
і природокористування України

Сергій ПРИЛПКО

